

Nurlana Anəs qızı Maqsudova

Şamaxı Avropa liseyi

maqsudova.nurlana @mail.ru

Xülasə

Bu məqalədə görkəmli şair Abbas Səhhətin peqoji fəaliyyətindən bəhs olunub. Bununla yanaşı məqalədə uşaq şeirlərinin Abbas Səhhət yaradıcılığında əsas yerlərdən birini tutmasından, bu şeirlərin asan və yadda qalan üslubda yazılmasından, bir vətənpər şair olaraq kiçikyaşlı məktəblilərin vətənpərvər ruhda böyüməsində bu əsərlərin əvəzsiz rolundan söz açılıb.

Aşar sözlər: Abbas Səhhət, uşaq ədəbiyyatı, müəllimlik fəaliyyəti, üslub xüsusiyyətləri.

Summary

This article talks about the outstanding poet Abbas Sahhat's pedagogic activity. At the article mentions that children's poems occupy one of the main places in Abbas Sahhat's creativity that these poems are written in an easy and memorable style, as a patriotic poet, the invaluable role of these works in the growth of young schoolchildren in a patriotic spirit.

Key words: Abbas Sahhat, children's literature, teaching activity, stylistic features.

Bir xalqı çökdürmək üçün onu silahla,
topla –tufənglə qırmağa ehtiyac yoxdur.
Daha rahat yol var-savadsızlıq. Bütün
addımlar cəmiyyətin savadsız olması
üçün atılırsa, təhsil pula çevrilərsə
savadsızlıq çoxalar, mütaliə azalar.
Lazımsız və yersiz zarafatlarla gülüş
çoxalar və ehtiyac artar.

Görkəmli Azərbaycan şairi, dövrünün maraqlı dramaturqu, romantizm cərəyanının parlaq nümayəndəsi Abbas Səhhət bu kəlmələrdə xalqının maariflənməsinin onun üçün önəm daşdığını açıq-aydın ifadə etmişdir. Bəlkə elə bu səbəbdən Abbas Səhhət 1894-cü ildə İranın Məşhəd və Tehran şəhərlərində tibb təhsili almasına baxmayaraq 1901-ci ildə Şamaxıya qayıdır, tədricən həkimlik sənətindən uzaqlaşaraq məktəblərdə tibbdən, daha sonra Azərbaycan dilindən dərs deyir. Məhz bu dövrdən etibarən ədəbi fəaliyyətə başlayır.

Abbas Səhhət, "Siz həkimsiniz, niyə müəllimlik edirsiniz?" "sualına o belə cavab verib: "Mən müəllimlik etməklə xalqımın ən ağır xəstəliyini, onun savadsızlığını müalicə edirəm..."

Beləliklə pedoqoji fəaliyyətə başlayan A.Səhhətin zəngin, çoxşaxəli yaradıcılığında mühüm yeri uşaqlar üçün yazdığı şeir nümunələri təşkil edir. Bu əlbəttə ki, uşaq ədəbiyyatına böyük bir töhfə olur. Məlumdur ki, Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı 70-80-ci illərdə müəyyən inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. Bu dövrdə yeni məktəb uğrunda aparılan mübarizə uşaq ədəbiyyatı uğrunda aparılan mübarizə ilə üst-üstə düşür. Hər iki sahə paralel şəkildə və qarşılıqlı əlaqədə inkişaf edərək səmərəli nəticələr əldə edir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında A.Səhhət öz dəsti-xətti, üslubu ilə seçilən, elmi-nəzəri düşüncənin həmişə marağına səbəb olan sənətkarlardandır. Ən əsası isə onun vətənpərvər şair olmasıdır. Onun əsərlərindəki vətənpərvərlik kişiyəşli oxucuların vətənpərvər ruhda tərbiyə almasına böyük zəmindir.

Vətən əcdadımızın mədfənidir,
Vətən övladımızın məskənidir.
Vətənin sevməyən insan olmaz,
Olsa ol şəxs də vicdan olmaz!

Bununla yanaşı onun qələmə aldığı "Cücələr", "Ayı və Şir", "Qaranquşlar", "İlk bahar" şeirləri yarandığı gündən dərsliklərin bəzəyinə çevrilmiş və aşağı sinif şagirdlərinin yaddaşlarında öz dərin izini qoymuşdur.

Abbas Səhhət yaradıcılığının imkanlarını, zəngin istedadını, özünəməxsusluğunu aydınlaşdırmaq üçün uşaq şeirləri daha çox maraq doğurur. Dil sadəliyi, üslub aydınlığı ilə seçilən bu nümunələr bir növ uşaq fantaziyasına, düşüncəsinə uyğun hesablanmışdır. Ona görə də misranın fikrin yükü, mətnin sintaktik sistemi bir növ məzmununun çatdırılmasına, uşaqların ruhunun ifadəsinə hesablanmışdır.

Abbas Səhhətin ictimai həyatda, məişətdə gördüyü, müşahidə etdiyi hadisələri öz təmsilində qələmə aldığı zaman mənfi halları izah etmək məqsədi güdürdü. "İt və kölgəsi", "Ayı və arılar", "İki dana", "Sərçə və qırğı", "Ulaq və aslan", "Ayı və şir" təmsilləri belə bir məramın nəticəsində yaranmışdır. Sənətkarın çatdırmaq istədiyi məramı daha ciddi məsələləri, uşaqların həyat təsəvvürlərini, münasibətlərini, bir şəxsiyyət olaraq formalaşması istəyini özündə ehtiva edir.

Abbas Səhhət fəal maarif və mədəniyyət xadimlərindən olmuşdur. Məktəb, kitabxana açılmasına çalışmış, M.Mahmudbəyovla birgə "Yeni məktəb" (1909), "Üçüncü il" (1909), "Türk ədəbiyyatına ilk qədəm" (1914) dərsliklərini yazmışdır. Onun ən mühüm xidmətlərindən biri M.Ə.Sabirin əsərlərini toplayıb ilk dəfə "Hophopnamə" adı ilə nəşr etdirməsidir (1912).

"Yeni üslublu məktəblər" ideyasının yorulmaz müdafiəçisi olan Abbas Səhhət, professor Əli bəy Hüseynzadənin banisi olduğu Azərbaycan romantik ədəbiyyatı cərəyanına qoşulur (Füyuzat jurnalı, 1906–1907-ci illər). Abbas Səhhət o dövrdə Bakıda nəşr olunan bütün jurnal və qəzetlərdə mütəmadi qaydada çıxış edir. Tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olan yazıçı o dövr Azərbaycan oxucusunu rus (Lermontov, Puşkin, Krilov, Nadson, Maksim Qorki və b.), fransız (Hüqo, Müsse, Sülli-Prüdom və b.), alman şair və yazıçılarının əsərləri ilə tanış edir. 1912-ci ildə şairin öz şeirlərindən ibarət "Sınıq saz" və Avropa şairlərindən etdiyi tərcümələrdən ibarət "Qərb günəşi" adlı şeirlər toplusu işıq üzü görür. Bir qədər sonra "Əhmədin şücaəti" adlı poeması, 1916-cı ildə isə "Şair, şeir pərisi və şəhərli" adında romantik poeması nəşr olunur. Abbas Səhhətin yaradıcılığına Şərqin Nizami, Hafiz, Sədi kimi şairlərinin böyük təsiri olmuşdur. O, türk xalqlarının ədəbiyyatları ilə də yaxından maraqlanmış, xüsusilə Tofiq Fikrət yaradıcılığına xüsusi diqqət göstərmişdir. Abbas Səhhət Azərbaycanda liberal burjuaziya ideyasını müdafiə etmiş, İslam dəyərlərindən imtinaya qəti etiraz edərək, əsərlərində "ümummüsəlman qərbçiliyi" ideyasını dəstəkləmişdir. 1908-ci ildə baş vermiş İran inqilabına ən gözəl əsərlərini həsr etmişdir.

İstifadə edilən ədəbiyyat:

1. A.Səhhət. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2005.
2. Rauf Əliyev. ADNSU. 2018.” Abbas səhhətin uşaq şeirlərində dil və üslub xüsusiyyətləri”.
3. Z.Xəlil, F.Əsgərli. Uşaq ədəbiyyatı. “ A.Səhhətin əsərləri”. Bakı: ADPU, 2011.